

Het begint bij het bewegende kind...

ALO Eindhoven legt uit ⁽¹⁾

Het opleiden van de nieuwe generaties gymleraren is een mooie taak. Elke lichting van afgestudeerden vormt namelijk een nieuwe belofte om de kinderen in Nederland te voorzien van het best mogelijke bewegingsonderwijs. Als opleider rust daarmee direct ook een aardige verantwoordelijkheid op je schouders. Je moet zelf immers een beeld hebben van dat 'best mogelijke bewegingsonderwijs', er vervolgens zelf het goede voorbeeld in geven en tegelijkertijd nadenken over hoe je dit aan studenten meegeeft zonder ze volledig te indoctrineren.... Je zou kunnen spreken van een uitdaging. In Eindhoven (voorheen Tilburg) leiden we al bijna honderd jaar gymleraren op en hebben we lang kunnen nadenken over deze uitdaging.

TEKST GERTJAN VAN DOKKUM & GWEN WEELDENBURG

We hebben de verschillende ALO's uitgenodigd in het praktijkkatern hun visie in dit blad te delen met de lezers. Fontys Hogeschool Eindhoven maakt van de gelegenheid gebruik en komt met een artikelserie waarin verschillende beweegdomeinen aan de orde komen, ter verduidelijking van de visie en de uitwerking in de praktijk. Dit eerste artikel is een theoretisch inleidend artikel en staat daarom niet in het praktijkkatern. Het is de basis voor een serie artikelen over spel, stoeien en turnen die in *Lichamelijke Opvoeding* 5, 6 en 7 verschijnen. (red.)

Visie als kompas

Om enigszins grip te krijgen op de vraag naar het best mogelijk bewegingsonderwijs hebben we in Eindhoven een opleidingsconcept geschreven dat ons in staat stelt een consistent onderwijsprogramma aan de studenten aan te bieden. Het geeft ons kwaliteitscriteria en biedt de mogelijkheid om ons maatschappelijk te legitimeren en te profileren. Uiteindelijk dient het concept zelfs als referentiekader bij nieuwe onderwijsontwikkelingen. Handig wanneer de wereld om je heen veelvormig is en bovendien steeds verandert. Hoewel in dit artikel geen ruimte is om het hele concept te beschrijven doen we toch een bescheiden poging om de belangrijkste punten te benoemen. Het geeft de lezer inzicht in onze manier van opleiden en geeft steun bij het duiden van de praktijkartikelen die in dit magazine in serie zullen verschijnen.

Beweeg-natuur van kinderen

Waar andere visies starten vanuit de 'beweingscultuur' of 'motieven voor deelname', start ALO Eindhoven juist vanuit de 'beweeg-natuur' van kinderen. Het spelende kind dat bewegend zijn wereld verkent is steeds het vertrekpunt. In deze dialoog leert het kind en verleent het betekenis aan de wereld. Het klinkt wellicht abstract, maar wanneer je even op een willekeurige speelplaats rondkijkt, herken je direct wat hier beschreven wordt: kinderen die op hun handen proberen te staan, overloperij spelen, wat aan het stoeien of aan het voetballen zijn. In de beweeg-natuur van kinderen herkennen we een aantal intenties van bewegen. Onder andere het exploratief bewegen, het speels bewegen, het dansant bewegen, het esthetische bewegen en het prestatief/agonaal bewegen. Het verder ontwikkelen van dit natuurlijk beweeggedrag van kinderen vormt voor ons het belangrijkste vertrekpunt van goed bewegingsonderwijs. Op ALO Eindhoven werken we daarom vanuit beweegdomeinen die direct verbonden zijn met deze intenties van bewegen (gedragsmo-

Het spelende kind dat bewegend zijn wereld verkent is steeds het vertrekpunt. In deze dialoog leert het kind en verleent het betekenis aan de wereld

daliteiten). Het beweegdomein Atletiek richt zich bijvoorbeeld op het ontwikkelen van het prestatief/agonale beweeggedrag door steeds het *sneller*, *verder* en *hoger* principe te hanteren. Let wel, het gaat hier dus niet om de atletiek als geformaliseerde sport, maar om een veelheid aan beweeguitdagingen die steeds met dezelfde intentie worden uitgevoerd, namelijk *sneller*, *verder* en *hoger*. Op dezelfde wijze werkt het

Lichamelijke Opvoeding,

Lichamelijke opvoeding is een specifiek vormingsgebied binnen het geheel der opvoeding, verantwoord vanuit een nadrukkelijke bezinning op de menselijke lichamelijkheid en de vormende waarden van het menselijke zich bewegen.

beweegdomein Spel aan het ontwikkelen van ludieke/speelse gedrag, Bewegen en muziek aan het ontwikkelen van dansant gedrag en Turnen aan het verbeteren van het esthetisch bewegen, et cetera. We spreken in dit verband ook wel over de vormende waarde van het beweegdomein.

Lichamelijke opvoeding

Nu het woord *vorming* is gevallen, is het logisch dat we de les bewegingsonderwijs ook in een breder pedagogisch perspectief plaatsen, namelijk dat van de lichamelijke opvoeding van kinderen. Naast het ontwikkelen van het persoonlijk beweeggedrag, is er tijdens de lessen immers ook altijd sprake van een bijdrage aan de bredere identiteitsontwikkeling van leerlingen. De lessen bewegingsonderwijs zijn feitelijk altijd waardevol en waardenvol. *Waardevol* voor zover ze leerlingen beter leren bewegen en bekwaam maken in het deelnemen aan tal van beweegsituaties, maar tegelijkertijd *waardenvol* omdat een leerling in het samen optrekken met volwassenen en leeftijdgenoten tijdens de lessen vertrouwd raakt met waarden. Als docent moet je je altijd afvragen in welke situaties jij leerlingen gevoelig kunt maken voor zaken die achter het bewegen liggen. Juist in de praktijk van de gymles doen zich situaties voor die leerlingen expliciet of impliciet gevoelig kunnen maken voor waarden als fairplay, respect, zorg, aandacht, genieten, persoonlijke en gezamenlijke verantwoordelijkheid, vertrouwen in eigen handelen of gezondheid. Waarden waar je binnen de lichamelijke opvoeding niet omheen kunt. Je kunt de les bewegingsonderwijs daarom nooit los zien van de bredere context van de lichamelijke opvoeding van kinderen.

Het onderwijs op ALO Eindhoven

Deze visie op het vak lichamelijke opvoeding geeft kleur aan het onderwijs op onze leraaropleiding. Het geeft richting en helpt ons

Het onderwijs op Fontys Sporthogeschool:

▲
Figuur 1.
Uitgangspunten
onderwijs Fontys
Sporthogeschool

bij het maken van keuzes. Je kunt echter niet alleen op grond van deze vakvisie een curriculum bouwen. Ook je visie op onder andere (motorisch, cognitief en sociaal/affectief) leren en opleiden geven kleur en zijn bepalend voor het inrichten van je curriculum. Op deze wijze kunnen de zes ALO's, die allemaal aan dezelfde einkwalificaties moeten voldoen, zich van elkaar onderscheiden. ALO Eindhoven zet op grond van haar visie op leren en onderwijzen de onderstaande uitgangspunten centraal in haar onderwijs.

Practice what you preach

Om als opleider geloofwaardig te zijn en studenten voor te bereiden om de complexe authentieke beroepspraktijk, is het noodzakelijk om 'voorbeeldig' te zijn. Ons docentgedrag en het onderwijs moeten volledig consistent zijn en we moeten herkenbaar werken vanuit onze visie. We hanteren daarom in het onderwijs binnen de bewegedomeinen de volgende uitgangspunten:

- het onderwijs is gericht op het adequaat leren oplossen van *bewegproblemen*
- we onderkennen en respecteren de *verschillen* tussen studenten. We richten ons op de ontwikkeling van individuele bewegingsmogelijkheden
- de student dient veelvuldige positieve leerervaringen op te doen. Daarom dient het onderwijs zoveel als mogelijk *op maat* te worden aangeboden
- binnen het onderwijs wordt zorg gedragen voor een emotioneel veilig, plezierig, uitdagend, stimulerend en daarmee *motiverend leer- en ontwikkelingsklimaat*. Een klimaat waarin de student het beste uit zichzelf kan halen. De nadruk ligt hierbij op persoonlijke groei en ontwikkeling ('mastery climate'; Cox

& Williams, 2008) in plaats van op prestatie en beloning ('performance climate'; Cox & Williams, 2008)

- we stellen *reële leerdoelen* waarbij rekening wordt gehouden met de verschillen tussen de studenten en de tijd die nodig is voor de ontwikkeling van de vaak complexe motorische vaardigheden. We geven onze studenten ruimte om te mogen exploreren binnen (veiligheids)kaders en zien het maken van fouten als een essentieel onderdeel van het leerproces
- leerdoelen zijn voor de studenten afgestemd op *meervoudige deelnamebekwaamheid* (o.a. de bewegingsbekwaamheid, regelbekwaamheid en omgangsbekwaamheid).

Tot slot

Uiteraard ligt er nog een wereld aan informatie achter de visie en de onderwijskundige uitgangspunten zoals deze in dit artikel in een notendop omschreven zijn. We hopen evengoed dat je een beeld hebt gekregen van hoe er op ALO Eindhoven wordt opgeleid en dit artikel u tevens in staat stelt onze praktijkartikelen beter te duiden. ■

Gertjan van Dokkum
is docent en teamleider bij
Fontys Sporthogeschool
Eindhoven.

Gwen Weeldenburg
is docent bij Fontys
Sporthogeschool Eindhoven
en lid van het lectoraat
Move to Be en het lectoraat
Sportpedagogiek.

Referentie
Cox, A. & Williams, L.
(2008). The roles of
Perceived Teacher Support,
Motivational Climate,
and Psychological Need
Satisfaction in Students'
Physical Education
Motivation. *Journal
of Sports & Exercise
Psychology*, 30, 222-239.

Contact:
g.vandokkum@fontys.nl